

तामाङ्ग महिलाहरुको सामाजिक,आर्थिक अवस्था, तथा निर्णय प्रक्रिया
ललितपुर जिल्ला गोदावरी गा.वि.स. ५,६ र ७ का तामाङ्ग जाति
महिलाहरुको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानवीकि तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता पुरा गर्नको
लागि त्रिभुवन विश्व विद्यालय केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर
समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र
विभागमा प्रस्तुत गरिएको
शोध-पत्र

शोधकर्ता

अमृता खनाल

समाजशास्त्रमानवशास्त्र विभाग

केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर

२०६५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग
त्रिभुवन विश्व विद्यालय केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर

सिफारिस - पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रम अनुसार स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता पुरा गर्नको लागी मानवीकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत त्रिभुवन विश्व विद्यालय केन्द्रिय क्याम्पस समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र विभागका छात्रा अमृता खनालद्वारा मेरो सु-परिवेक्षण र निर्देशनमा “महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्था तथा निर्णय प्रक्रिया ललितपुर जिल्ला गोदावरी गा.वि.स. ५,६,७ का तामाङ्ग जाति महिलाहरुको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयक शोधपत्र तयार गर्नु भएको हुँदा उक्त शोधपत्रलाई अन्तिम मुल्यांकनको लागि समितिमा पेश गर्न सिफारिस गर्दछु ।

.....
उद्धव राई
शोध निर्देशक
समाजशास्त्र, मानवशास्त्र विभाग
केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर
२०६५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग
त्रिभुवन विश्व विद्यालय केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर

स्वीकृती - पत्र

श्री अमृता खनालले समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको लागि तयार गर्नु भएको “महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्था तथा निर्णय प्रक्रिया एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयको शोधपत्रलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मुल्यांकन समिति

मुल्यांकन समिति

दस्तखत

शोध निर्देशक

.....

नाम:

बाह्य निरीक्षक

.....

नाम:

विभागीय प्रमुख

.....

नाम:

मिति: २०६५।१२।

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता परिपुर्तिको निम्ती यो शोधपत्र तयार गरिएको हो ।

सर्वप्रथम यो शोधपत्र तयार गर्न आफ्नो बहुमुल्य समय दिई स्नेह पुर्वक शोध कार्यलाई निर्देशन गरिदिनु हुने केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र विभागका आदरणीय गुरु उप-प्रध्यापक श्री उद्धव राई प्रति अत्यन्त गहिरो आभार व्यक्त गर्दछु ।

“महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्थ तथा निर्णय प्रक्रिया एक समाज शास्त्रीय अध्ययन” विषयको शोध कार्यमा सहयोग पुर्याउनु हुने केन्द्रिय क्याम्पस पुस्तकालय, समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभागमा कार्यरत कर्मचारीहरु प्रति पनि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

अन्तमा शोध पत्र तयारीको क्रममा आफ्नो कार्य ब्यस्तताको बावजुत पनि मलाई समय दिई सहयोग गर्नु हुने खेम प्रसाद खतिवडा प्रति हार्दिक धन्यवाद दिंदै आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । यो शोधपत्र तयार गर्दा टाईपिङ्ग तथा पुफ रिडिङ्गको कार्यमा सघाउ पुर्याउने स्नेही मित्र श्री पूर्ण बहादुर थापाको सहयोगका निम्ती हार्दिक धन्यवाद दिंदै यस शोधपत्रबाट महिलाहरुको सामाजिक आर्थिक अवस्थाको सम्बन्धमा जानकारी लिन र सो सम्बन्धमा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने जो कोहीलाई पनि मद्दत पुग्न सक्नेछ भन्ने आशा राख्नुका अतिरिक्त यो शोधपत्र महिलाहरुको उत्थानको क्षेत्रमा काम गर्ने महिला अधिकारवादी संघ संस्थाहरु, महिला अधिकार तथा महिला विकासको क्षेत्रमा चासो र सरोकार राख्ने व्यक्तीत्व, बुद्धिजीवी, विद्यार्थी सबैलाई सहयोगी बन्ने विश्वास लिएकी छु । धन्यवाद ।

अमृता खनाल
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र
शिक्षण विभाग
केन्द्रिय क्याम्पस कीर्तिपुर
२०६५

विषय सूचि

परिच्छेद - १ परिचय

१.१. अध्ययनको पृष्ठभूमी	१
१.२. समस्याको कथन	४
१.३. अध्ययनको उद्देश्य	५
१.४. अध्ययनको महत्व	५
१.५. अध्ययनको संगठन	६

परिच्छेद - २ सम्बन्धित साहित्यको अध्ययन

२.१: पूर्व साहित्यको समिक्षा	७
२.२: अध्ययनको अवधारणात्मक प्रारूप	१०

परिच्छेद - ३ अध्ययन विधि

३.१. अनुसन्धानको ढांचा:	११
३.२: अध्ययन क्षेत्रको छनौट र औचित्य:	११
३.३.: समग्रता र नमुना छनौट :	११
३.४. तथ्यांकको प्रकृति र श्रोत	१२
३.४.१: प्राथमिक श्रोत	१२
३.४.२: द्वितीय श्रोत	१२
३.५: तथ्यांक संकलनका विधिहरु:	१२
३.५.१: घरमुली महिलासंगको अन्तर्वार्ता	१२

३.५.२.: मुख्य ब्यक्तिसंगको अन्तर्वार्ता	१३
३.६. तथ्यांकको विश्लेशण र प्रस्तुतीकरण	१३
३.७ अध्ययनको सीमा	१३

परिच्छेद - ४

अध्ययन क्षेत्र तथा जाति परिचय

४.१: अध्ययन क्षेत्रको सामान्य परिचय	१४
४.१.१: गोदावरी गाउँ विकास समितिको परिचय:	१४
४.१.२: नामाकरण	१५
४.१.३: वडा विभाजन	१५
४.१.४: जनशांख्यिक स्थिती:	१५
वडागत आधारमा जनसंख्या	१६
धर्म र मतृभाषा	१६
उमेरको आधारमा जनसंख्या	१७
शैक्षिक स्थितीको आधारमा जनसंख्या	१८
४.१.५: जलवायु तथा तापमान:	१९
४.१.६: प्राकृतिक श्रोत:	१९
वन जंगल	१९
वन्यजन्तु:	१९
जडीवुटि:	१९
जलसम्पदा	१९
खेतीयोग्य जमिन	१९
खानी तथा माटो:	२०
उद्योग	२०
पर्यटकिय स्थल	२०

सांस्कृति सम्पदा	२०
४.२: तामाङ्ग जातिको सामान्य परिचय	२१
४.२.१: उत्पत्ती र थर प्राप्ती	२२
४.२.२: नेपालमा आगमन	२३
४.२.३: अध्ययन क्षेत्र गोदावरीमा तामाङ्गहरुको आगमन	२४
४.२.४: जनसंख्या र विवरण	२५

परिच्छेद -५ सामाजिक अवस्था

५.१: जनसंख्या	२६
५.२: परिवारको किसिम	२८
५.३: परिवारको आकार	२८
५.४: विवाह	२९
५.५: शैक्षिक स्थिती	३१
५.६: स्वास्थ्य स्थिती	३३
५.७: प्रजनन विवरण	३४
५.८: परिवार नियोजन	३५
५.९: संस्थागत तथा समुहगत संलग्नता	३५
५.१०: राजनितिक अवस्था	३६

परिच्छेद- ६
आर्थिक अवस्था तथा निर्णय प्रक्रिया

६.१. पेशागत अवस्था	३७
६.२ भू-स्वामित्वको स्थिति	३९
६.३.: पारिवारिक वार्षिक आम्दानीको विवरण	३९
६.४ पारिवारिक वार्षिक खर्चको विवरण	४०
६.५: निर्णय प्रक्रिया	४१
६.६: उत्तरदाताको आफ्नो आम्दानी खर्च गर्ने सम्बन्धमा निर्णय	४२
६.७ उत्तरदाताहरूमा परिवार नियोजन सम्बन्धि निर्णय	४३
६.८ उत्तरदाताहरूको सन्तानको भविष्य सम्बन्धि निर्णय	४४
६.९ उत्तरदाताहरूको कृषि कार्यमा निर्णय	४४
६.१० पारिवारिक निर्णयमा महिलाको स्थान	४५

परिच्छेद- ७
सारांश र निष्कर्ष

७.१ सारांश	५०
------------	----

अनुसूचीहरू

सन्दर्भ सामग्री

तालिका सूचि

तालिका नं. १	
वडा विभाजन तथा गाउँ टोलको नामावली	१५
तालिका नं. २	
वडागत आधारमा जनसंख्या वितरण	१६
तालिका नं. ३	
धर्मगत आधारमा जनसंख्या वितरण	१७
तालिका नं. ४	
जनसंख्याको उमेरगत वनौट	१७
तालिका नं. ५	
शैक्षिक विवरण	१८
तालिका नं. ६	
उत्तरदाता महिलाहरूको उमेरअनुसार वर्गिकरण	२७
तालिका नं. ७	
उत्तरदाता महिलाहरूको उमेरगत जनसंख्या विवरण	२७
तालिका नं. ८	
उत्तरदाता महिलाहरूको परिवार किसिम	२८
तालिका नं. ९	
उत्तरदाता महिलाहरूको परिवारको आकार	२९
तालिका नं. १०	
उत्तरदाता महिलाहरूको विवाहको प्रकार	३०
तालिका नं. ११	
उत्तरदाता महिलाहरूको विवाह गर्दाको उमेर	३०

तालिका नं. १२	
उत्तरदाता महिलाहरूको विवाह गर्ने उमेर सम्बन्धि धारण	३१
तालिका नं. १३	
उत्तरदाता महिलाहरूको शैक्षिक अवस्था	३२
तालिका नं. १४	
उत्तरदाता महिलाहरूको परिवारको शैक्षिक अवस्था	३२
तालिका नं. १५	
स्वास्थ्य सम्बन्धि महिलाहरूको धारण	३३
तालिका नं. १६	
उत्तरदाता महिलाको प्रजनन विवरण	३४
तालिका नं. १७	
उत्तरदाता महिलाहरूको परिवार नियोजनको अवस्था	३५
तालिका नं. १८	
उत्तरदाता महिलाहरूको पेशागत वर्गिकरण	३८
तालिका नं. १९	
उत्तरदाता महिलाहरूको पेशाको विवरण	३८
तालिका नं. २०	
उत्तरदाता महिलाको परिवारको जग्गाको विवरण	३९
तालिका नं. २१	
उत्तरदाता महिलाहरूको पारिवारिक वार्षिक आम्दानीको विवरण	४०
तालिका नं. २२	
उत्तरदाता महिलाहरूको पारिवारिक वार्षिक खर्चको विवरण	४१
तालिका नं. २३	
पारिवारिक निर्णयमा महिलाको संलग्नता	४२
तालिका नं. २४	
उत्तरदाता महिलाको निर्णय क्षमता	४२

तालिका नं. २५	
परिवार नियोजनमा उत्तरदाताहरुको निर्णय क्षमता	४३
तालिका नं. २६	
सन्तानको भविष्य निर्णय	४४
तालिका नं. २७	
कृषिमा निर्णय क्षमता	४४
तालिका नं. २८	
पारिवारिक निर्णय प्रक्रियामा महिलाहरुको स्थान	४५